

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria:

pe un an 20 cor.
pe 6 luni 10 cor.
pe 3 luni 5 cor.
pe o lună 2 cor.

Nr. de Duminică pe un cor.
Pentru România și străinătate pe an
10 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20

INSERTIUNILE:

de un an 20 cor.
de 6 luni 10 cor.
de 3 luni 5 cor.
de o lună 2 cor.

Atenție! Abonamentele, cărțile și manuscrisurile
nu sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru org. și comunicații

Telefon pentru org. și comunicații

TRIBUNA

PAROXISM!...

Neo-maghiarii dela «Pesti Hirlap» lici-tează într'un chip nu se poate mai îndră-snei în privința șovinismului. În deosebi de când a devenit organul lui Bánffy, nu-i nă-sdrăvânie șovinistă, pe care numitul ziar să nu și-o însușească drept punct de program nu numai pentru sine, dar' cere cu stăruință și violență chiar să fie decretată drept poli-tică de stat.

Astfel în numărul dela 19 c. tratând despre *politica maghiarismului*, decretează desființarea tuturor naționalităților din patrie.

«Națiune (politică) cu mai multe limbi nu poate să fie nici destul de tare, nici des-tul de autoritară pentru a să război cu Austria. Națiunea trebuie făcută maghiară».

«Maghiarizarea este misiune de stat...»

Dacă vom să susținem Ungaria, națiunea trebuie făcută să vorbească o singură limbă...»

Eată ce pretinde organul «baronului Bánffy».

Adevărat, același lucru îl cer toate zia-rele maghiare, îndeosebi «Budapesti Hirlap»...

Altfel nici nu e de închipuit un *imperiu ma-ghiar*. Deosebirea este numai, că «Pesti Hirlap» spune lucrurile mai fără sfială. Zice, că naționalitățile trebuie desființate pentru-că altfel Ungurii nu pot fi nici destul de tari, nici destul de cu autoritate pentru a se război cu — Austria.

Ear' războiul trebuie să-l poarte, în pri-mul rând pentru ca să ajungă la *armată maghiară*.

«Limba maghiară ca limbă de propu-nere în școli (în toate școlile din țară!) pre-pară drumul spre *limba de comandă maghiară în armată*»...

Așa scrie.

Trebuie să recunoaștem și mai ales *este necesar* să recunoaștem, că asta o spun toți Ungurii. Mai ales acum, dela alegeri încoace, alegeri, în cari kossuthiștii au reputat o atât de strălucită învingere. Bărbați politici, cari înainte numai cu sfială discutau chestii mi-litare și s'ar fi mulțumit dacă li-s'ar fi dat numai ciucuri ungurești, acum stăruie cu adevărată încăpăținare pentru o reformă ra-dicală militară, pentru a se face pasul întâiu — *decisiv* — spre maghiarizarea armatei.

Crisa ministerială actuală de aceea să țină alăta. M. Sa nu-i dispus să iacă în armată reforma cerută de șovinism ungur; aceștia — provocându-se la voință manife-stată de națiune în alegerile din urmă — stăruie însă și nu e esclusă încă putința unui conflict între Coroană și reprezentanții șovinismului ajuns deja dogmă de stat.

Felul după cum se va rezolva crisa, va indica într'u cât presiunile șoviste au făcut efect asupra Vienei și noi, deputații români viitoarea noastră atitudine avem, s'o direc-ționăm și dela cele ce se petrec.

Un lucru însă avem să reținem chiar d'acum: șovinismul actual vrea nimicirea noastră națională pentru-ca astfel să se poată apoi război cu — Viena. Vorba este: Viena știe și înțelege acest lucru și mai ales are

voință și putere să se pună în fața curen-tului, ce tinde la desființarea noastră ca după aceea să învingă asupra ei?

Ori se va învoi cu reprezentanții curen-tului șovinist — *pe socoteala noastră!*

Aci se știe anume, că proiectul de lege al lui Berzeviczy a fost acordat guvernului, pentru-ca acesta la rândul lui să impace opoziția. Nu sunt prospecte ca Berzeviczy să-și treacă prin parlament proiectul. Cine se îndoieste însă, că actualele frământări sunt de natură să alimenteze încă șovinis-mul, că pentru a-l mai mulțumi, i-se vor da concesii nu atât în armată, ci pe teren așa zicând — *naționalist*. Ceea-ce, s'a acor-dat adică dela Viena cabinetului Tisza, de-spre care se presupunea că poate s'o ducă și din propria-i putere, desigur, că în instruc-țiile și pe alte terene se vor da concesii și mai mult unui guvern strimțorat ca cel care se va constitui din grația kossuthiștilor.

Eată de ce trebuie să ne așteptăm, ca în viitorul parlament plenar șoviste să ajungă încă și cu mai multă putere ac-centuată.

S'a ajuns adică la paroxism cu șovi-nismul și rolul nostru este foarte greu, căci avem să ne susținem ca o mică insulă în mijlocul unui ocean răscolit.

Dragostea noastră de neam și interesele superioare naționale ne vor indica însă calea pe care purcezend, vom fi spre tolosul și al neamului și al patriei.

Ioan Russu-Șirianul.

TEMPI PASSATI.

În partea de miazăzi a Ardealului, în ținu-tul apropiat Carpaților falnici există singuratică și azi comuna românească N.... E o comună frumoasă între cele din jurul ei. Picior de jidov nu a pătruns aci, ori și de a pătruns a fost si-lit să-și ridice îndată zdrențele și să plece mai departe... pe aiurea — în alte locuri să caute a-și agonisi pâinea, — că aici de sigur ar fi mu-rit de foamă. Locuitorii sunt numai Români, cari cu predilecție să ocupă mlaesii cu econo-mia vitelor. Românul frate de cruce cu vecinic ținutul codru, par'că legea firii îl leagă cu că-țușe de rudenie unul cu celalalt. Totul e lini-știt și dacă nu ar fi căsuța de sub stean, o casă izolată de celelalte multe din sat, ai crede poate, că aici de-apururi a domnit cea mai bună în-țelegere și pace. Dar val, căsuța asta e ca și un «memento» în fața locuitorilor comunei. Ea totdeauna le aduce aminte de lucruri petrecute în trecutul nu tocmai îndepărtat al neamului no-stru. Cine știe istoria ei se cutremură, când trece pe lângă ea și să însuflețește de amintirea vre-murilor de grea încercare. Și... tinar ori bă-trân... nu poate să nu facă o privire în trecut...

Da, nu poate, căci doar din întreg falnicul sat singură căsuța asta de mai poartă pecetea anilor 48 și 49. Da, din falnicul sat d'odată... numai căsuța asta a mai rămas poate ursită de soarte, ca să spună lumii, ce s'a petrecut aci în-ainte de asta cu mai bine de o jumătate de veac.

Sărăcăcios și nepretențios e mobilierul din lăuntru și numai lelea Ana locuiește aci. E o

babă bătrână. A ajuns 80 de primăveri. Dar acum i-au sleit ei și puterile și abia doar de mai încurcă lumea de azi pe mâne, dar tot nu să lasă cu una cu două.

Trăește din ce poate să-și câștige cu mâ-nile, și în astfel de împrejurări îi e greu traiul — e femeie trecută, în vîrstă. Mai câștigă însă cu torsul și cu acul, că ochii îi sunt buni încă — oamenii și mai ales fetele și nevestele din încă sunt mloase și bucuroși îi dau la lelea Ana, ce cere dela ele.

E o zi tristă de toamnă. Un vâl suriu a cuprins întreg orizontul și de pe strășini cade mereu și neîntreput ploaia. Afară e frig și afară de elementele naturii, ce-s deslănțuite, doar abia să mai aude gurutul purcelului din cotei, care își plânge foamea în strigăte repetate. În lăuntru pe pomnolul dela vatră, lelea Ana toarce într'una. Și cum toarce — gândul pribeag o poartă îndărăptul anilor trecuți. Ochii îi scân-teiază, aci-i să întune fața, aci-i se veselește de nou și par'că vorbește cu sine însași...

Suspina și mai apoi o lacrimă fierbinte îi brăzdează fața.

Da, lelea Ana nu a fost totdeauna așa! A fost he! a fost și ea tinară odată tinară, și su-fletul ei și întreaga ei inimă era un nestins vul-can — de dragoste, gata a isbucni în tot mo-mentul.

O! Doamne alte vremuri erau pe atunci... Lelea Ana să trezește, mai aruncă o așchie de lemn în focul, ce era să adoarmă și el — mai așează niște țandări uscate, își tocmește cărpa pe cap — apucă fusul în degete și dă-i mai departe.

Într'una se învîrte fusul în degete ei sub-țiri și gândul ei pribeag rătăcește pe cărările trecutului.

Cătu-s de frumoase aceste amintiri! Fa-ța-i e veselă și 'n gândul ei vede pe Mitru... O Doamne, Mitru ăla, așa de frumos și tinar cu ochii negri, statură de brad și cu plete lungi și moi ca mătasa... Ce frumos suna fluierul lui! Câtă jale și înăbușit suspin eșia din el câte odată, și earăși altă dată par'că toată veselia și bucuria lumii era întrerupată în el.

Să vede fată mare — la horă, alături cu Mitru al ei. Și rind pe rind îi trec pe dinaintea ochilor toate întâmplările din tinerețe...

Vede pe Mitru cu rudeniile lui, la ei în casă. Venise să o ceară. Ea știa și totuși se făcea că nu știe, — că doar așa-i șade bine la o fată mare.

Și soartea așa a vrut ca ea să fie nevasta lui Mitru și Mitru să-i fie bărbatul ei. Cum era din neamuri cu stare, ca și care rar pomenea în ținutul acela au făcut un ospăț de i-s'a dus vestea prin satele vecine.

Și ce frumos și fericit li-a fost traiul... ochii i-se inseninează și prin sufletu-i du-ioasă amintire pribejește, — și earăși i-se în-tunecă fața, încrețește sprincenele și suspină...

Da, sosise vremea, — în care credeau domni cel mare, că ar fi timpul potrivit să se răscole asupra împăratului — și sosise vremea când Românul prinsese pușca în mână, ca să-și apere împăratul, avutul, casa și masa, limba și moșia. Sosise vremea deșteptării poporului ro-mân. Și Mitru al ei, om a fost și el ca și cei-lalți, — dar era Român verde mai pe sus de

Războiul vamal cu Bulgaria.

Correspondentul din Sofia al lui „Voss. Ztg.“ a telegrafat ziarului său, că Austro-Ungaria a protestat contra introducerii unor monopolii pe articoli, cari până acum de aici se importau. Guvernul bulgar nu va concede, așa că probabil înainte de pregătirea terenului, războiul vamal va izbucni.

Irlanda și clerul catolic. Un observator superficial ar crede, că clerul catolic e unul din cei mai puternici susținători ai cauzei independenței. Când cugetă așa ceva, dacă nu s'a înșelat cu totul, în parte totuși se înșală.

Pornit s'a adică în timpul din urmă în Irlanda pe lângă agitația politică și o mișcare intelectuală remarcabilă. A pornit-o inteligența secundată de preoții rurali. Preoții rurali adică eșii din popor sunt inspirați de aceleași idei de libertate, ca poporul, sunt supuși aceluiaș misticism, ce caracterizează sufletul celtic. Nu au ei vr'o cultură mai înaltă, dar au ceva și acel ceva e binefăcător poporului irlandez. Îndată ce ajung în fruntea unei parohii rurale, să găsească în elementul lor propriu, desbracă ideile seminariului, se amestecă în politică, adoptă opiniile poporului și susțin în mod firesc partidul național contra Englezilor.

Clerul înalt însă contrariază aceste mișcări spre autonomie, deși nu pe față, dar în faptă da. Atitudinea lor vis-à-vis de proiectul *Home Rule* a arătat destul de eclatant tendințele lui. Irlanda e condusă adică în timpul din urmă de congregațiile iesuite. Problema iesuitismului e o cât mai mare apropiere între Anglia și Roma, ceea-ce ar fi unul din cele mai mari succese ale catolicismului. Deci Irlanda și Irlandezii ar trebui să fie mijlocul și la caz de lipsă victimile acestei sfertări, al cărei succes ar fi nul, de s'ar acorda *Home Rule* bătrânului *Erin*. Atunci ar fi un parlament liber în Dublin, ear în camera comunelor din Westminster catolicii din Anglia ar rămâne fără reprezentanți. Casul acesta a fost clar dovedit, când cu Education Bill. De aceea și ducele de Norfolk, singurul pair catolic englez e dușman de moarte al autonomiei irlandeze.

Ear o Irlandă autonomă ar prospera materialicește, ar avea alte tendințe, ar cere o educație mai bună. Irlandezii n'ar mai emigra în Anglia.

Clerul înalt și Iezuiții pentru a-și asigura succesul final, au pus mâna pe așa zisele *secondary schools*: așa combinate *Home Rule* desnaționalizând tineretul. *As the twig is bent, so shall the tree grow.* Cum strâmbă tulpina, așa va crește arborele!

toate. Și așa stând lucrurile a apucat și el pușca în mână... și a luat un rămas bun dela drăgălașa-i nevastă și cu alți mulți au mers ca să sporească a lăncului oaste.

Și Ana... a rămas singură, cu ochii plânși și pierduți în zărit, cu dorul în inimă și cu gândul la Mitru...

Mumă-sa se bolnăvise greu și pe patul de moarte i-a spus, să iee ghiemele cu tortul ce erau așezate sub pat...

— La ce mamă? Avem noi doar destule. Mai bine să le cinstim la cine-va.

— Nu, dragă! Eu o să închid ochii, dar tu să grijești de ghieme, ca de ochii tăi din cap să le duci la tine acasă și apoi să vezi ce-i afla tu — și cu asta închise ochii...

Au îngropat-o cinstit.

La vre-o două zile după îngropăciune au venit hussarii ungurești, s'au năpustit asupra satului, i-au dat foc pe de trei părți și au început a jăfui și a ucide tot ce le venea în cale, ear vitele le mânau în tabăra lor, ca să le taie. pe tatăl Anii l'au măcelărit în amenza mare în mijlocul uliței. Și nimeni afară de Ana nu a scăpat cu viață din satul întreg.

Sărmana! Duse ghiemele acasă și curioasă să știe că ce e în ele, le-a deslăcut și ce să-ți vază ochii?

Erau numai galbini — de aur noi de tot, cari apoi erau puși în hârtie și învăluiți cu tortul în forma de ghem.

Dar n'a avut parte de ei! Când îi număra mai bine, — atunci au năvalit în casă hussarii

Față de astfel de intrigi și machinațiuni obscure s'a pornit noul curent sănătos, ce pretinde reînvierea spiritului național irlandez, studiul limbii irlandeze, cere autonomia. Și tendințele acestea nu peste mult se vor ciocni și dela rezultatul acestei ciocniri depinde soarta Irlandei.

În atențiunea deputaților români din partidul guvernamental.

Politica de guvernament din Ungaria a dat faliment. Partidul guvernamental a rămas în minoritate; guvernul a căzut. Majestatea Sa încredințase pe contele Andrássy să confereze cu partidele opoziționale spre a afla calea, care ar duce la o împăcare oare-care. După știrile mai nouă opoziția coalizată nu cedează. Ce se va alege din această încurcătură, vom vedea.

Se afirmă, că de partidul guvernamental nu mai este trebuință, ci-l îndrumă și el însuși va fi silit să vrea să treacă în opoziție. Din altă parte se crede ear, că se va înjgheba un partid nou de guvernament. Nu de astea vreau să spun, eu numai una voesc să o scot la iveală și anume, ce vor face Românii noștri din partidul guvernamental? Pentru-că cuvintele de mai sus și lor le sună. Rămânea-vor și pe mai departe în un partid fără putere de guvernament? A trece în partidul nou, ce eventual ajunge la guvern ar fi un fapt, ar da cea mai mare dovadă de nematuritate politică și s'ar considera, ca niște instrumente oarbe în mâna ori-cărui guvern, care îl va arunca, unde-i place.

În împrejurările actuale nu le rămâne alta, de cât a trece în partida noastră națională, cu atât mai vărtos, că majoritatea alegătorilor, cari i-au trimis acolo sunt Români, cari nu vor sta cu mâinile în sân, dacă vor vedea, că deputații lor vor intra într'un partid, care voeste nimicirea noastră națională, și nu în *partidul nostru național existent*.

Dacă ei nu vor face aceasta, nu se tem, că pe viitor își pot lua rămas bun dela cercurile lor?

Vichentie Pirtea,
preot.

și i-au răpit dinaintea ochilor — iar pe de-a-supra încă au mai dat și foc cășii...

Scrum și cenușe s'a ales din tot satul falnic de-odată, — ear Ana s'a retras la casa de sub stean, care fiind mai de latură a rămas neprihănită și nici flăcările nu au atins-o.

Singură ca cucul, retrasă aci și-a dus viața de pe o zi pe alta așteptând cu dor ziua în care avea să sosească Mitru.

Mulți dintre cei duși s'au reîntors — dar Mitru nici odată — povesteau însă camerazii lui, că s'a purtat vitejește și s'a luptat ca un leu, dar în lupta cu Hatvany delă Abrud, a pierit și el cu ceilalți mulți...

Cei reîntorși și-au clădit case noi și au început lucrurile lăuate baltă de nou. Dar Ana n'a mai avut stare... Era în o vecinică frământare, se sbuciuma într'una, — o podideau lacrimile și zorile zilei o găseau neadormită încă. Nici nu s'a mai mutat de aci. Aci așteaptă semnul Domnului, care să-i curme zilele de suferință. Toți o compătimească — și la toți li-e mamă bună.

Și pe când ea alunecă pe gingașa rază a amintirilor atât de duioase — somnul i-se așază ca o ceață subțire pe ochii ei împaienginați.

Încet, încet o cuprinde somnul în ale lui brațe; fusul îi cade din mână, focul de pe vatră s'a stins, ploaia cade într'una afară, — încolo e totul liniștit; doar cotoiul de lângă horn mai îngână și el așa trăgănat și pe nas cântecul fusului.

Orăștie, 12/II 1905.

Calin.

Din Dietă.

— Ședința dela 21 Februarie. —

Alegerea de azi, a lămurit pe deplin raportul de puteri al partidelor. Din lupta de azi, opoziția aliată a ieșit cu învingere strălucită, ear partidul liberal a suferit desăvârșită înfrângere.

S'au dat cu totul 407 voturi, prin urmare toate partidele și-au recrutat aproape până la unul, aderenții. (Seasăsprezece deputați n'au putut vota fiind în incompatibilitate, ear cinci însă posed câte două mandate). N'au lipsit din întreaga Dietă decât 15 înși.

Facându-se votarea pentru postul de președinte, candidatul partidelor aliate, *Iusth Gyula* întrunește 230 voturi, ear candidatul liberal *Tallian Béla* 168 voturi, 9 bile erau albe. Acestea erau desigur ale Românilor și a unuia dintre naționalistul Sirb ori Slovac, cari n'aveau motiv a se amesteca în desfășurarea aceasta de forță a partidelor maghiare. *Iusth Gyula*, deputatul din Mădăc a fost deci ales președinte al Dietei cu majoritate de 62 voturi.

Rezultatul a fost primit cu frenetică în suflete în rîndurile partidelor învingătoare dar cu atât mai deprimător se reoglinda pe față celor învinși. Pe contele Tisza se observa mai ales consternația.

O deputație a invitat apoi pe nou alesul președinte, care nu peste mult s'a prezentat, într'un strălucitor costum unguresc. Ocupând scaunul prezidial între corăbii, continue aclamațiuni, își expune pe scurt programul, a cărui punct culminant e, că recunoaște evenimentele din 18 Noiembrie de sorginte alcătuitoare a regulamentului intern.

Dup'aceea a raportat despre alegerea de deputați și a declarat Dieta de constituită.

Lă alegerile pentru celelalte posturi învingerea a fost asemenea tot a aliaților.

S'au ales de vicepreședinți al Dietei *Bolgár Ferencz* și *Rakovszky István*. Custos a fost ales: *Tóth János*. Notari: *Herteleni László*, *Hamersberg László*, *Zboray Miklós*, *Salamon Géza*, *Szakács Zoltán*.

Szöts Pál, pe care-l designaseră liber din partea lor, a fost șters și n'locu-l-a *Salamon Géza*, ceea-ce a indignat pe liberali. Ședința s'a terminat la ore dup'ameaz.

CRIZA.

Budapesta, 22 Februarie

Cabinetul de tranziție

În planul prim al combinațiunilor cabinetului de tranziție, a cărui misiune e să urnească din loc carul înglodat al parlamentarismului ungar și înainte de a să pună capăt stării de ex-lex în care află țeara. Situația acum e așa, că fructul guvernării le deține încă tot cabinetul Tisza dar opoziția aliată nu-l votează absolut mic și în chipul acesta atât parlamentul cât și cabinetul sunt condamnați la o putină.

Din aceasta recunoaștere a situației născut idea guvernului provizor, ca și la o definitivă aplanare a crizei, fructul guvernului să fie încredințate unui alt cabinet și cabinetul Tisza în chipul acesta dela conducere.

Efectul alegerii de președinte în Viena.

La vre-o zece ore a ajuns vestea alegerii de președinte al Camerei ungare, în Viena, producând penibilă impresie. Marea majoritate a coaliției, a frapat cercurile politice vieneze. În Reichsrath se comenta viu înțorsătura lucrurilor din Ungaria.

Dela Kossuthist.

Erī seara clubul kossuthist a fost foarte populat. Acolo era și contele *Andrássy Gyula*. Partidul kossuthist acordă indemnitate pe patru luni. În intervalul acesta tregue făcută legea electorală, fiindcă numai după aceasta cedează contingentul normal de recruți. Aceasta e învoiala ce se va ratifica mâine de partide.

Misiunea cabinetului de tranziție.

Cabinetul de tranziție va fi compus numai din 4—5 membri, primind câte un ministru mai multe rezoarte. Cabinetul s'ar alcătui exclusiv dintre dizidenți și s'ar mărgini la rezolvarea celor mai indispensabile nevoi de stat și anume:

1. Indemnitate pe patru luni.
2. Reforma electorală.
3. Contingentul vechiu de recruți.
4. Pactul financiar cu Croația.

Din cercul partidului liberal.

Dispoziția, în partidul liberal, în urma rezultatului alegerii, aseară se înțelege n'a fost prea trandafirică. În partid se împart vederile în chestiunea guvernului de tranziție. Probabil nu se vor pune greutăți în calea formării acestui minister, dar s'a primit cu mare însuflețire părerea ministrului președinte contele Tisza, că *partidul nu e permis să ia parte activă în acest minister.*

Comitetul executiv al partidului s'a întrunit aseară, conferând mai bine de două ore.

Seara târziu, se răspândise vestea că șeful ministerului de tranziție este designat, ministrul de finanțe *Lukács László*, care va fi cât de curând chemat la Majestatea Sa.

ELECTORALE.

Cătră alegătorii Români din cercul electoral al Făgetului, cari nu au votat cu candidatul român.

Încetul cu încetul își cântă neamul românesc perirea sa. Rând pe rând per și cele bune cu cele rele. — Oare este mai mare durere de cât aceea, când îți vezi perirea ta proprie? Voi orbilor! toate acestea nu le vedeți, — căci toate simțurile voastre snt amorțite. Vă cunoaște toată lumea de din afară și inimiile cei mai mari ai voștri, cari v'ar sorbi și cea mai de pe urmă picătură de sânge — își perie barba și răd fețelor voastre și acestea toate ne doare pe noi, cari cunoaștem, — căci suntem de un suflet și de un sânge. De ați peri, precum pere fumul și se topește ceara de fața focului; — și între noi să nu mai fie decât flori și armonie.

Ați dat ascultare Judeului și v'ați delăturat dela ființa creștinească, căruia îi plânge inima de amărârea noastră. De ați fi văzut, — chiar și de pe fața lui s'ar fi putut ceti.

Se miră lumea cum de ați fost seduși, cum ați fost strânși ca niște vite și adăpostiți în grajduri de seara până dimineața, dându-vă nutreț și beutură. Meritați voi nume de Roman? „Nu“ Voi! rușinea neamului românesc!!! Uitați-vă în toate părțile lumii, cum se ridică popoarele, cari mai de care și numai noi suntem dați uitării. Și de unde vine aceasta? Din necultivarea noastră, care e plină de buruene; nu punem nimic preț pe bunurile noastre, — adică: pe creștinătate și învățătură. E știut, că un popor numai prin cultură se ridică; cultura are asupra unui popor influența cea mai puternică.

Deșteptați-vă unii pe alții: puneți preț pe școlile voastre, căci din ele se lămurese bunu-

rile, ca astfel eșind dintr'însele fiecare să poată ceti și pricepe vre o foare, care ne arată căile adevărate, căci har domnului, avem destule fol pe prețuri destul de mici; deci chiar și cel mai sărac poate să nu fie lipsit.

Acum în fața pericolului, când capii nostri s'au sculat ne mai putând suferi greutățile, ce ni-se înpun; când chiar și limba e amenințată, adică aceea, ce avem mai scump — pentru că în alta limbă nu ne putem cultiva — și vom rămânea și mai îndăret, de cum suntem.

Dară auzitați de comitetul național ce s'a ținut la Sibiu? De atunci schimbă la fețe cei ce ar fi vrut să dormim mai departe, de când au auzit, că Românii vreau să trimită în dietă o ceată de bărbați din cei mai aleși, ca să ne apere drepturile noastre; și să nu fie numai călăte în picioare; și voi acum neputincioșilor, — v'ați stricat unii pe alții, Voi nevrednicilor!!!

Acesta e cântecul perirei noastre!

Deșteaptăte Române, — deșteptați-vă și voi rămașilor: căci vă blastămă spiritele trecute și viitoare ale neamului românesc, nu ne vindeți pe noi și pe voi, pentru argintul lui Juda. — Lăpădați-vă rușinea, ca se nu mai poată dușmanii nici a se apropia de noi. — Arătați-vă, că suntem fi strămoșilor nostri. Nu credeți în binefacerile, ce vi le promite inimicul.

Dacă al meu nu mă poate ridica, străinul cu atât mai vârtos ne-ar despica.

Aceasta e trimisă vouă din partea Românilor Bătesteni, cari sunt însuflețiți — din cetitul foilor, și cari deplâng cu mic cu mare picarea noastră.

Bătești, la anul 1905.

Dela alegătorii și nealegătorii Români din comuna Bătești.

Revoluția din Rusia.

I.

Atentatul dela Moscva,

S'a crezut, că atentatul dela Moscva va convinge pe țar despre trebuința unor reforme cel puțin. Dar credința a fost prea timpurie. Cercurile înalte cred, că așa ceva ar însemna slăbiciune. Mai departe să pedepsească în dreapta, în stânga ș'apoi — dacă vine timpul recerut să se dea reforme.

Despre purtarea lui Sergius știrile sunt din ce în ce mai revoltătoare. Intreagă reacțiunea el a condus-o. Sistemul lui de terorizare a dat ansă la mișcările pentru reforme. Pretutindenea era considerat, ca demonul Rusiei.

Înmormântarea.

Pentru odihna reposatului Mare duce Sergius în 23 l. c. va fi în Moscva serviciu divin. Deocamdată sarcofagul i-se va depune în mănăstirea Ciudov. ear în Mai va fi înmormântat în Petersburg.

Văduva.

Paris, 20 Febr.

Lui «*Petit Parisien*» i-se anunță din Petersburg, că marea ducesă Elisabeta acum trei luni a primit o epistolă cu conținutul laconic: «Dacă bărbatul d-tale iese la plimbare cu trăsura, d-ta mergi pe jos».

Țarul și marii duci.

Berlin, 20 Febr.

«*Local Anzeiger*» capătă din Petersburg știrea, că afară de Sergius și alți membrii ai casei domnitoare au capătat epistole amenințătoare. De aceea care din ei poate, fuge în străinătate. Viața de afaceri a sistat aproape complet. Să tem, că se plănuiesc atentaturi și contra celorlalți duci.

Paris, 20 Febr.

Comitetul revoluționar a condamnat la moarte pe mai mulți membrii ai familiei domnitoare. Intre ei e și comandantul suprem al flotei, marele duce Alexis, care a

dus o viață foarte destrăbălată și e considerat ca izvorul tuturor corupțiilor.

Ucigașul.

Koeln, 20 Februarie.

Se telegrafează din Petersburg: ucigașul marelui duce Sergius e fiul unui ofițier rus cu poziție înaltă. După săvârșirea atentatului a voit să fugă și'n grabă i-a căzut portmoneul, în care s'au aflat epistole, ce compromis pe bărbați, cari poartă funcții foarte înalte.

Petersburg, 20 Februarie.

Ziarele descriu amănunțit pe ucigaș: ar fi un om de treizeci-și-cinci de ani, fața îi e sbârcită și socotind după hainele-i murdare. ar aparține clasei muncitorilor. Trăsăturile feții nu arată inteligență. Ochii îi sunt albaștrii, mustața și părul blond. Din depărtare de 15 pași a aruncat bomba, ear când a fost prins, a zis, *că lucrat pentru libertate.*

Paris, 20 Febr.

Țarul a agățat pe fratele lui Sergius marele duce Paul.

Răscoala soldaților.

Hamburg, 20 Febr.

«*Hamburger Nachrichten*» publică următoarea știre: Vineri sara în casarmele regimentelor de gardă au împărțit broșuri despre atentat, prin care se zice a fost făcut un nou pas spre libertate. Poliția secretă a dat de urmele unei complicate conjurațiuni. Când au voit să dețină pe capii conjurației, soldații s'au răsculat. Au venit regimente străine, ca să-i desarmeze, ceea ce până acum în cazarma *Novi Svet* n'a succedat. *Trepov* a zis, că el însuși va ținea ancheta.

II.

Greva ia proporții din ce în ce mai mari. Petersburgul e animat de duh revoluționar.

Studentii au ținut un meeting, la care au luat parte și profesori. Toți oratorii și în fine conclud final pretinde constituționalitate.

Războiul ruso-japonez.

London, 21 Februarie. După o veste din Shanghai Japonezii se așteaptă la atac rus în Niucivang, de aceea fac fortificații.

London, 21 Februarie. Lui *Daily Telegraph* i-se anunță din Tokio: Presa japoneză desminte știrile despre pace. Intreagă puterea Rusilor și Japonezilor dela Saho o socotese la 700,000. Kuropatkin e acum în Fusun. Rușii desvoaltă vie activitate contra flancului drept japonez. Au plătit pe Chinezii să dea foc la magazinele japoneze. — Împăratul Coreei probabil va vizita Japonia.

Paris, 18 Februarie. Agenția Havas află din Shanghai că s'a des his, la Cifu, o anchetă asupra declarațiilor Chinezilor cari afirmă că au aruncat în mare corpul atașatului militar francez la Port-Arthur, d. de Guverville. Anchetă continuă.

Petersburg. Generalisimul Kuropatkin comunică, cu data de 16 Februarie, că în urma știrilor primite, cum că în Mongolia, în fața liniei ferate Gunșulin-Kucherzi, se adună un număr considerabil de Hunhuzi sub comanda Japonezilor a trimis la 11 Februarie, în recunoaștere, un detașament sub comanda ofițerului Semzky care, lângă podul Fantestu, a atacat pe Japonezii și pe Hunhuzi și i-a împrăștiat. La o distanță de 120 verstă la nord-est de Gunșulin, comandantul Semzky a întâlnit șase escadroane și patru companii japoneze plus două mii de Hunhuzi. Înconjurate din toate părțile trupele rusești s'au văzut nevoite să se retragă spre Gunșulin unde au ajuns la 15 Februarie.

După o telegramă a generalului Sacharoff, detașamentul rusesc a primit ordinul să reia ofensiva pentru a salva artileria detașamentului, dar la orele 9 seara comandantul Boyarinoff fu împresurat și dânsul de șase escadroane și o mie infanteriști japonezi. Boyarinoff ținu ofensiva și atacă puternic pe vrăjmaș ucigând pe toți soldații escadronului.

Vrăjmașul se retrase încet și ajunse la Dan-tseum la 16 Februarie. Detașamentul comandantului Boyarinoff a avut 4 morți și 24 răniți.

Ofensiva Rușilor.

Tokio. Maresalul Oyama telegrafiază că Rușii continuă ofensiva pe toată inia; ei bombardează neîncetat armata japoneză. Un atac al infanteriei rusești, fără însemnătate, a fost respins în ziua de 17 Februarie.

Constantinopol, 19 Februarie. Generalul Stoessel a făcut vizită d-lui Sinoview și membrilor ambasadei. Apoi Ibrahim pașa, secretarul Sultanelului, a salutat pe generalul Stoessel în numele șefului său. Generalul Stoessel pleacă astăzi seară.

Îndată ce a sosit vaporul St. Nicolae, atașatul naval al Rusiei, căpitanul Schwank, a înmănat ofițerilor, conform ordinului guvernului său, jurnalul oficial rusesc care anunță decorațiile conferite lor de către Țar. Generalul Stoessel n'a debarcat decât la amiază. Vroind să profite de timpul frumos, el a renunțat, cu deosebire din cauza sănătății d-nei Stoessel, de a rămâne aci câte-va zile, și va pleca astăzi seară, la 6 ore, spre Odesa. Înainte de plecare, d. Zinoview i-a înapoiat vizita.

Paris. D. Delcassé a primit amănunte dela agentul consular al Franciei la Cifu prin care se spune că patronul și un matelot al unei jonci pe care s'au imbarcat atașatii militari Guverville și Gilgenheim, pentru a părăsi Port-Arthur, măturisesc că au aruncat în mare pe ambi atașatii navali și pe servitorii cari îi însoțeau. Patronul și matelotul în chestiune ar fi fost arestați de autoritățile chinezești; ei ar avea trei complici.

(Agenția Română).

Războiul ruso-japonez și antropologia.

(Urmare).

Novicow vede, cât de fragilă e baza și cât de săracioasă argumentarea anthropo-sociologilor și zice cu finețe:

Dacă Lapouge ar fi scris în 1811, concluziunea ar fi fost diferită, chiar contrară celei de azi; Francezii au învins pe toate popoarele Europei; deci Francezii aparțin la o rasă superioară! Concluziile anthropologiei ar trebui modificate după fiecare luptă. O rasă, ce era eugenică în ajunul unei lupte, ar înceta adevărat de a fi mână! Francezii ar fi fost eugenici în 17 Iunie 1815 și ar fi încetat în 19 după Waterloo. Bine înțeles, toată lumea știe, că craniul francez nu s'a schimbat în 48 de ceasuri.

După războiul francez-german din 1870—71, anthropologii avură șanse să vadă surizând victoria acelor arme, care cel puțin considerând pe comandanți, prezentau caracterele anatomice ale raselor superioare: Germanii erau, sau să zică, ca sunt dolicocefali, mari și blonzi. Istoria capricioasă a unui început de nou secol rezerva o foarte neplăcută surpriză utopiștilor anthropologiei, cari în Franța au fost flagelați de savantul anthropolog, Manouvrier, și de ilustrul sociolog, Fouille; victoria, o întreagă serie de biruințe grandioase surise poporului, rasei, ce prezenta absența cea mai completă a caracterelor anatomice a oamenilor superiori. Victorioși până-acum — și cu greu să poate aștepta o schimbare a norocului războiului — sunt Japonezii, cari sunt mici, galbeni, urși, cu ochi vii de oameni al oceanului. Când eu scriu acestea, nu cunosc pe nici unul, nu cunosc forma exactă a craniului lor; însă chiar de ar fi dolicocefali, e sigur, că anthropologiceste ei sunt inferiori Latinilor calumniați ai Mediteranei.

La începutul războiului Japonezii erau destul de rău apreciați: motivul era, că aparțin inco-

testabil la rasa galbină, care pe nedrept o consideră lumea inferioară rasei albe. Lumea îi judeca după hierarchia lor morfologică și dacă opinia aceasta nu ar fi fost unanimă, poate auto-crația rusă nu s'ar fi angajat așa nebunește la o luptă care a fost desastroasă pentru ea.

Japonezii aveau nu numai reputație inferioară, dar erau considerați drept maimuțe; nu numai cercurile oficiale rusești, ci întreaga societate rusă vorbea cu dispreț despre acest soi de maimuțe...

Surizând de o credulitate așa de comică se va observa, că dacă Japonezii au un Togo, Nogi, Kamimura etc., ei n'au însă un Tolstoi, Gorki, Mendeleieff, Kuropatkin etc. În câmpul artelor și științelor. Avea oare Roma, biruitoarea Grecilor Platonii, Aristoteli, Sofoclii, Democrii etc., cari se sue treptele Capitolului? Era capabil consulul Mummus să-și dea seama, de ce a făcut în Corint? De altminteri e sigur, că după biruințele împărăției Nippon, vor grupa în jurul fastelor de război atâtea alte manifestări demografice și morale ale instrucției populare și minunată dezvoltare economică, cu ajutorul cărora va fi proclamată superioritatea Japoniei.

Doi sunt evenimentele din Rusia și Japonia, cari s'ar putea considera drept puncte de măncare pentru a le măsura progresele respective: emanciparea țăranilor din 1861 în Rusia, revoluția din 1868 și emanciparea de sub regimul sacerdotal al Taicunului din Japonia.

(Va urma).

NOUȚĂȚI.

ARAD, 22 Februarie n. 1905.

— Prânz militar la Majestatea Sa. Se anunță din Viena, că alaltăieri seara s'a dat un prânz la Majestatea Sa, la care a participat mulțime de dignitari militari și vre-o câți-va atașatii militari străini.

— Terorism după alegeri. Cei dela putere vreau cu orî-ce preț să ne sparie poporul, ca altă-dată să nu mai fie cu candidatul român. În comune românești, cari sunt cele mai pacifice, unde bunaînțelegere și ordinea stăpânește spiritele, duc roii peste roii de jandarmi, plasează miliție. Poporul însă n'are, de ce să se teamă.

Așa din Cergăul mare ni-se scriu următoarele:

Preotul sosise acasă dela alegerea din Vinț, unde își condusesse norodul încredințat păstoririi sale. Sosit acasă fu chemat la doi bolnavi, să-i cuminece. Și cum venia dela aceștia către casă, iară, că întâlnește un jandarm înarmat, ce cu trăsura protopretorului venise și care-l ruga oficios să domolească spiritele agitate din comună.

— Unde-i dle, ceea-ce spuî D-ta?

— Am auzit, d-le părinte, zise jandarul, că sparg ferestri. Uite lui Vig János încă i-a spart fereastra.

— Ce spuî d-ta, când fereastra lui Vig e spartă dinainte de alegeri?

— S'apoi — mai zise jandarul — ni-s'au plâns uniți, cari au votat cu Szöts, că viața le e în pericol.

— N'a scornit toate astea judele Mărginean, care se va fi lăudat, că numai cu greu a scăpat din tabăra noastră, ca să voteze cu Szöts. Nu vezi D-ta, că-s minciuni?

Jandarmul văzu, că s'a grăbit înzadar.

Astea-s moravuri constituționale dela noi!

— Lefile deputaților italieni. În Camera Italiei un deputat a depus o moțiune, ca deputații în locul diurnelor de pîn'aci, să fie salariați. Moțiunea propune 7000 lire salar anual, cu restricțiunea însă, că acel deputat, care n'ar fi prezent la vre-o votare, să plătească 20 lire, pedeapsă.

— Viceșpanul Dálnoky în concediu. Viceșpanul Dr. Dálnoky Nagy Lajos a plecat în concediu pe mai multe săptămâni. El va înlocui în oficiu protonotarul comitatului Schill József

— Dr. Wilhelm II. Senatul universității din Pennsylvania, pe cum se telegrafează din New York, a decis ca în ziua aniversară a nașterii lui Washington, în 22 Februarie să-l numiască de doctor de onoare pe împăratul Germaniei Wilhelm. Declarându-se împăratul că primește distincțiunea, va fi primul între domnitorii Europei doctor de onoare al unei universități americane.

— Defraudant prins. Se anunță din Hamburg; Proprietarul de mine Krausz, curentat de poliția din Budapesta, pentru înșelăciuni și defraudarea unei sume de una sută mii coroane, a fost deținut pe un vapor englez. Krausz a trăit în vremea din urmă în Paris, foarte luxos. Poliția a aflat în bagajul său, una sută patru zeci și patru pîrechii de ciorapi, patru zeci cămăși și trei zeci și șase rînduri de haine.

— Femei cartofore. Se telegrafează din Viena, că poliția de acolo a fost avisată despre un cuib de cartoforie senzațional. Și anume senzațional, fiindcă cartoforii, cari îl cercetau, sunt femei din înalta societate a Vienei. Laudabilele doamne s'adunau mai de multe-ori la săptămîni și ceasuri întregi jucau „poker”. Bărbatul uneia după o noapte a soției sale, petrecută în club a eruat, unde și-a petrecut soția-sa noaptea, și făcut arătare la poliție.

— Istoria antialcoolismului. Dr. R. Kraus (Hamburg) a tradus din limba suediană, a prelatat și editat studiul d-rului Iohan Bergman intitulat: O privire asupra mișcării antialcoolice în toate țările culte, din timpurile cele mai vechi până în prezent.

Autorul ne arată că Buddha a fost cel dintâiu, care a oprit băutura vinului, descrie alcoolismul la popoarele civilizate din Orient, dovedește că lumea antică cu toate cazurile dese de necumpănare în ce privește băutul vinului, cunoștea o chestie alcoolică în înțelesul modern al cuvîntului, răstoarnă legenda despre extracțiunea patimă de băut a vechilor Germani, stabilește, că breslele cu regulile lor în ale băuturilor sunt rădăcina obiceiurilor moderne în această privință, ne prezintă pustitorul mers victorios prin toată lumea a alcoolului inventat de doctorii arabi în formă de rachiu și arată în tablouri excesele de beție la care în vîrstă al 17-lea dedau fără rușine însuși cercurile mai înalte ale societății. Altmăi că lupta în contra abuzului dusă de cel mai distinț bărbat al tuturor timpurilor, și cele mai diferite măsuri ale guvernelor au rămas fără rezultat, până în sfîrșit pe la 1830 porni din America o mișcare organizată în contra alcoolului — mișcare, ce înflori repetat în mai multe state europene. Conform spiritului științific de atunci, se cerea numai abținerea de rachiu și de fapt diferitele asociațiuni au obținut succese remarcabile în contra rachiuului. În urma descoperirilor pe terenul fermentațiunii și a tînderii circulațiunii, consumul berei crește, și toată propaganda pentru moderațiunea în luarea acestei băuturi se desvoaltă alcoolismul prezintă tului. Vechile societăți de temperanță cad o jumătățile lor de principii și pe la 1850 se înlocuiesc în locul lor, pe baza abstenenței totale dela toate băuturile spirtoase, noua asociațiuni de abstenență cari în timp relativ scurt ajunseră la o puternică dezvoltare în America de Nord, Anglia, Danemarca, Suedia, Norvegia și Finlanda, aducând cu sine niște aceste țări o continuă scădere a consumului de alcool; astfel, de ex., Suedia, care la începutul veacului al 19-lea era una din țările cele mai bețive, acum cu cei 320.000 de abstenenți din 5 milioane de locuitori e una din țările cele mai sobre din Europa, ear' Finlanda cu un consum de alcool de 1 litru 84 gr. pe cap și pe an cut locuitor e țeara cea mai puțin alcoolică din lume.

— Invitare. La Concertul împreună cu postă humoristică și joc, ce se va aranja Săla de băta, la 25 Februarie n. 1905 „Unicum”. Conținuturile se dirigează de dl Candid Popa, învățător domșcoala de aplicație de pe lângă seminarul „Gene-dreian”. O parte a eventualei venit curatului destinată fondului pentru „Mașă învățăcelor” aseriază români”. Din ședința comitetului niunei sodalilor români din Sibiu”, ținută la 16 Februarie st. n. 1905. Victor Tordășianu, președinte.

Dr. VICTOR D. GRAUR

medic universal, profesor calificat de școale medii p. studiul higienei.

Institut de dantură medicală și pentru tehnica de dinți.

ARAD, Piața Andrassy Nr. 22, etagiul I., vis-à-vis de casa comitatului.

Tractament special al durerilor de dinți și a boalelor de falci. Dintură totală și particulară conform diferitelor proceduri. Plombări cu tat F ment, cu sticlă, email, porcelan, amalgam de aur, și aur chimice etc. Operațiuni diferite la așezarea coroanei de dinți. Coroane de porcelan și aur conform indicațiunilor specialiștilor savanți. Dantură fixată și mobilă, după sistem american. Tot felul de execuții de cauciuc. Dintură dantură întreagă fără cerul gurii. Scoateri de dinți fără nici o durere. Italian

dent. Ștefan Duca, notar ad hoc. Inceputul la 8 ore seara. Prețul de intrare 1 cor. de persoană, Insignii de dans pentru domni 50 b. Suprasolviri benevole se primesc cu mulțămire și se vor cuita pe cale ziaristică. Program. Motto: „Uniti în euget și în simțiri cântăm cântări de înfrățiri. 1. „Durerea Românului“, cor mixt de I. Crișan, eu solo de sopran, cântat de d-soara Eugenia Roman. 2. „Coroana Moldovei“, cor bărbătesc de * * *. 3. „Doină“, cântată solo de dl P. Șerban. 4. „Strugurel bătut de peatră“, cor pentru 3 voci de T. Popovici. 5. „La sfântă sub rozor“, cor mixt de A. Bena. 6. „O rază lină“, duet de C. Porumbescu, cântat de d-nii N. Ișan și N. Neagoe. 7. „Marșul cântăreților“, cor bărb. de C. Porumbescu. 8. „Ileana“, cor mixt de G. Musicescu.

— Despre pictorul Menzel. „National Zeitung“ anunță că autopsia celebrului pictor german Menzel, făcută de profesorul Hansemann, a dat la lumină două fapte remarcabile. Întâr, Menzel, ca și Helmholtz, era un adevărat hidrocefal; al doilea, s'au găsit urmele evidente ale unei tuberculoze vindecate acum câte-va zeci de ani! Aceste sunt două știri mângâitoare pentru lume; căci din ele se vede că un om cu apă în cap poate fi geniu și că un ofticos poate atinge vârsta de 60 de ani.

Măinile lui Menzel, cari au lucrat opere așa de frumoase și de mari, erau neobicinuit de delicate și fine ca întreaga statură a „micel excelente“. La dorința familiei sale, forma lor a fost luată nu de mult în atelierul lui Reinhold Begas, spre a fi păstrate pentru posteritate. Menzel, ca și Lionardo, lucra tot așa de bucuros și sigur cu mâna stângă ca și cu cea dreaptă. El s'a exprimat însuși în privința aceasta în atelierul său: „Aici la dreapta pictez eu dreapta, ear la stânga desenez, radez, fac aquarele, cu mâna stângă. Nimeni nu poate deosebi cu ce mână am lucrat; mie mi-e tot una“.

— Mână stângă o numia „favorita sa“. „Când eram copil mic la Breslau și mă târam pe pământ desemnând cu tibișorul figurii pe el, cu asta le făceam. Numai când am fost de 19 ani am început să pictez: asta însă, deodată, cu dreapta. Primul tablou m'a costat multă caznă, e foarte multă; al doilea a fost mai bun, și așa am mers înainte. Și așa merge și azi: Când pictez în ulei, lucrez totdeauna cu dreapta; desaturile, aquarele, etc. le fac totdeauna cu stânga“.

Odată Menzel s'a plâns pictorului de animale Meyerheim de faptul, că ori-ce doamnă care intră în atelier trebuie tratată ca un fel de ființă mai superioară... „Nu înțeleg asta“, continuă el, și întrebă pe Meyerheim; „D-ta te uiți la un crocodil de sex feminin cu alți ochi a de cât la unul de sex bărbătesc?“

— Tăra Liliputanilor. Tăra fabuloasă a oamenilor mici și ciudați nu mai e o fantasmă, ci o realitate curioasă și pitorească.

Aproape de New York a fost construit un oraș cu case pitice, cu strade mici, unde locuiesc oameni cei mai mici din lume, veniți din toate țările pământului spre a scăpa de batjocurile oamenilor de statură înaltă și a duce o viață tihnită. Orașul acesta se numește Midget City și are restaurante, cafenele, cărciume, ziare, trăsuri de piață, teatre și tramvae toate în mic, pentru oamenii mici.

Domnește o mare însuflețire în Midget City. Periclitul piticilor apar în stradele principale, se reunește la cafenele și se apucă de discutat, de făcut învoeli de cumpărat, de vândut sau cheuit cu cea mai mare seriozitate.

La tot momentul se văd scene caraghioase de pildă o femeie care d'abia duce o găină din care ar putea să se sature 25 de pitici, un domn înalt de patru palme care eșind dintr'o cafenea nu s'a plecat adestul și și-a stricat jobeșul lovindu-se de sus, un alt domn stând la o masă în fața unei berării și stămpărându-și gâtul dintr'o halbă, care nu e mai mare ca o ceașcă de cafea.

Piticii nu văd cu ochii buni pe străinii de statură înaltă, cari vin să-l viziteze.

— Primul pianin. Nu de mult a cumpărat Pierpont Morgau primul pianin, pe care care l-au fabricat „odinioară“. Instrumentul a fost pregătit în 1906 pe seama lui Rosini autorul pieselor „Barbierul dela Sevilla“ și „Vilhelm Tell“. Ultimul lui proprietar a fost un italian cu numele Rudolf Vivosi, care a trimis

prețiosul pianin la expoziția dela St. Louis. Aci l-a ochit Pierpont Morgan. La și cumpărat îndată, precum să și cuvine unui miliardar.

— Un om original a răposat, acum de curind în Italia. Să numea Giovanni Parelli. El a lăsat în testamentul lui niște rîndueli foarte ciudate referitoare la înmormântarea lui. A fost om foarte bogat dar a voit să moară în grajd lângă calul său. A lăsat cu limbă de moarte, ca după moartea lui să-l privegheze 25 de oameni care să bee toată noaptea lângă trupul lui — și spre acest scop a lăsat anume pentru acești oameni două butoaie pline cu cel mai bun vin. Cei cari l'au petrecut la groapă a trebuit să aibă fiecare în mână câte o băta în loc de luminare și fiecare rudenie de a mortului a trebuit să-l dea două palme peste obrazul. În loc de „stălp“, cum zicem noi — tot la zece pași a trebuit să fie copârșeul pus jos și bătut cu bătele toți, care-l petreceau și ca să nu se obosească oamenii tare li-se da vin într'una (ca să-l poată bate mai mai bine).

Toate s'au petrecut întocmai. Dar în loc de cântări bisericesti oamenii au început cu d'alde „dor și de a mândruți jele“. Preotul scandalizat nici nu l-a petrecut până la groapă dar nici deslegarea nu i-a făcut-o batăr. Oamenii s'au fost îmbetat tun și pe coșciugul lui la groapă au mai beat încă cele vre-o 20 de felii de vin ce le mai rămase, așa că pe urmă nu mai știau de el, că s'au bărbat orî femei.

La institutul de cred. „Murășanul“ Maria-Radna se caută un practicant.

Doritorii să se adreseze la Direcțiune.

CRONICA EXTERNĂ.

Camera agricolă internațională.

După propunerea unui bogat agricultor american din Colorado, David Lubin regele Italiei a luat inițiativa înființării unei camere agricole internaționale.

Americanul David Lubin a pornit pentru proiectul său din considerația următoare: capitalul are o organizare financiară internațională; munca industrială asemenea; numai agricultura nu e organizată pe bază internațională. De aci provine, după dănsul dezechilibrul social economic de azi. Reușind să intereseze pentru proiectul său pe doamna Rossetti Agresti, pe dl Luzzatti, pe profesorul de economie politică dela Universitatea din Roma Maffeo Pantaleoni, zelosul apostol, al „echilibrului social economic“ a izbutit să câștige adesiunea regelui Italiei.

Pentru ce s'a dus David Lubin la Roma? El s'a dus, pentru-că Roma e cetatea eternă, din care unitatea a primit legea și religia. Tot ea e chemată să dea și bună starea materială omenirii suferinde de azi.

Punctele principale ale programului d-lui David Lubin sunt următoarele:

1. Să se înființeze burse agricole, în care se va discuta răsplata muncii echitabil, mijloacele cele mai favorabile de transport.

2. Studiul pregătitor de proiecte legislative și administrative spre a evita întinderea de contagiuni între vite, și pentru asigurarea în contra falsificațiilor produselor agricole.

3. Organizațiunea mai strinsă a unei cooperațiuni rurale cu privire la tot ce să rapoartă la asigurări mutuale de credit.

4. Luare de măsuri în contra unei eventuale opresiuni din partea sindicatelor, în ce privește transportul și acaparamentul față de care legile de acum sunt neputincioase.

Agricultorii din toată lumea să fie luminați neconținut asupra adevăratelor interese.

Institutul internațional de agricultură va deveni astfel un centru pentru formarea opiniei și luminarea claselor din toate țările civilizate.

Această instituțiune va putea sugera guvernelor studii și proiecte de legi pentru legislațiunea agricolă.

Asupra acestei prea importante chestiuni vom reveni.

PARTEA LITERARĂ.

Curentele culturale la noi în secolul XVIII.

de

I. Minea.

(Continuare).

Prin întemeierea școlii din Blaj să pune peatra fundamentală a culturii noastre naționale. E semnificativă importanța, ce o are această școală, singura și prima școală înaltă cu glas de cuvântare românească ce s'a deschise în 1754, în prezenta residență metropolitană. Socotind urmările, ce le-a avut, putem pricepe deosebita însemnătate a școlilor naționale la întemeierea și continuitatea culturii unui popor. Aici se propunea limba latină, maghiară, se puteau asculta subtilile științe dogmatice, mai apoi poetică, retorică, filozofie, logică, metafizică, matematică și fizică. De aici eșiau an de an preoți și învățători harnici, cari să lumineze poporul în cele școli obștești „trivale“, cum le zice ordinul M. Tereziei, înființate în număratoarele comune românești¹⁾. Eșind de aici, perfecționându-se în „Pazmaneu“-l ori sf. „Barbara“ din Viena, în școlile înalte catolice din țară și în institutul „de Propaganda fide“ din Roma, eșia dacă era cineva cu dor de muncă, cum au fost foarte mulți din acea generație o adevărată somitate științifică a acelor vremuri. Școlii din Blaj se mulțumește faptul, că apariția celor 3 înainte mergători: Micu, Șincai, și Petru Maior, e încununată de o mulțime de ucenici însușești, că întreagă societatea românească ia parte la rehabilitarea culturală a neamului.

Învățând prin numitele școli limba latină și privind monumentele măreției străbune, școlarii blăjeni fură ispitiți de a observa, că noi ne tragem dela un neam mare, care a împărțit când-va întreaga lume. Și cu un dor nespus, în graba curioșității interesate studiară trecutul, scrieră istoria neamului mai mulți de odată: Micu, Șincai și Petru Maior, arătând drepturile de existență ale neamului lor în concertul european de popoare. Studiară limba și cu ea, pe cum cu istoria dovediră urbi et orbi, că noi suntem de viață romană. Așa se porni un curent istoric, se puse baze filologiei românești: e vorba deci de o cultură națională, care pornește dela popor, pentru ca să-i fie tot lui dată: „ale sale dintr'u ale sale“. Depositarul acestui curent, a acestor rezultate se face școala din Blaj: în asta-i stă măreția menire culturală, ce a îndeplinit-o în deșteptarea neamului nostru. Din punct de vedere cultural mișcarea cea nouă are însă importanță cu mult mai mare, ca pe teren literar.

Marele nostru istoric, Iorga ne dă un tablou însuflețit, când scrie:

„Cărturarilor români să oprirea asupra limbii, culeseră ei învățații cu mâinile lor albe, acest diamant acoperit cu țărină, îl culeseră și îl ciopliră neconținut, sărăcindu-l, imputinându-l ciuntindu-l, doară-l vor aduce la strălucirea romană fără pată. Și la lumina acestei străluciri, ei străbătură timpurile de întunecare și înaintară tot mai adânc în cercetarea trecutului până văzură în zărea îndepărtată strălucirea originilor glorioase. Și căzând în genunchiu uimiți, ei adorară viața lor întreagă această strălucire“.

Acest nou curent, care s'a pornit pe acele vremuri în Ardeal în mod conștiu, ori inconștiu stă în legătură cu marile idei filosofice ale timpului.

În a doua jumătate a veacului XVIII, căștigă spiritele Europei filosofia genetică. Stabilesc sistemele acestei filosofii teorii, cari aveau să dărîme imperiul mare napoleonist: ideile naționale. După ele fiecare neam e un produs a parte al naturii, care-și are legile sale proprii de dezvoltare. Originea ideilor — ce e drept — e mai veche. Jean Bodin deja pe la mijlocul secolului al 16-lea a arătat dependența omului de condițiile climatice și telurice în cartea sa: „Methodus ad faciendam historiarum cognitionem“ (1566). După el Montesquieu cu 2 veacuri mai tirziu explicând cauzele măririi și decăderii Romanilor (1734) stabilea marea influință, ce au avut-o deosebirile naturale, locale, temporale, naționale asupra acestui popor; influențele geografice, le arată în al său „Espir des lois (1749). (Va urma).

¹⁾ E interesant să se cunoască reformele de instrucție populară, ce atinge în deosebi pe Românii băntănt, chestia unui gimnaziu, care era să se înființeze, școlii populare etc. Sunt statistice interesante, cari ne arată starea învățământului românesc din acele părți, statistice păstrate în archiva din Budapesta. Despre asta însă voi reveni mai pe larg altă dată, după cum și merită chestia.

Bibliografie.

A apărut:

Sămănătorul, revista literară săptămânală în numărul-1 ultim are următorul sumar: N. Iorga: Un orator al generației bătrâne: Nicolae Ionescu: I. Neculau: Sonet; Ruxandra M.: Zile triste (poezie); C. Sandru Aldea: Fără noroc (II); M. Paleologu: Farmecul (poezie). Ana Manolache Holda: E noapte... (poezie). Cronică.

Burești comuni. (Schizophyta, Eumycetes) de Dr. Ambrosiu Chețanu. Blaj 1905. Preț 1 cor.

A apărut și altă de vânzare la inst. grafic „Minerva”, București: „Frumos” de Const. Hodoș Lei 1.50.

A apărut și se află de vânzare la inst. tipografic „Minerva” București Teatru de V. Alexandri Cor. 1.50.

Redactor responsabil: Sever Bosu.

Editor-proprietar: George Nishin.

INSERTIUNI și RECLAME.

Igaz Sándor

ciasornicar și giuvaergiu

ARAD, Piața Libertății
lângă edificiul teatrului vechiu.

Aur și argint călcat cumpără p. prețul cel mai mare de zi, ori schimbă pentru alte obiecte de aur și argint.

Prăvălia de fer și deosebite instrumente

Fraților Berta

(Berta-Testvérek)

Arad, Andrassy-tér 3.
Telefon 386. Telefon 386.

Deposit bogat în fer și mărfuri de metal, în diferite instrumente, în ferărie pentru mobile și edificii, cuptoare de fer de Nadrág și Meiding de primul rang Mașine (sparher) pentru bucătări de Olanda elegante, specialități pentru economia de casă, dalapuri pentru ghiță.

Arme Ferlah și Piper, puște pentru vânători: Mopopol de vânzare a coaselor de oțel Barabás Béla și a pompelor de stropit contra nenorosporei pe lângă o garanție de 10 ani, Instrumente de verit etc.

Foarfece engleze, Solingene veritabile, pene-
tinuri și briciuri.

Deposit exclusiv „AHOI”

Pe seama ținuturilor sud-ungare uni-
cul deposit al lustrului de argint:
VENUS pentru cuptoare.

Comandele de provincie se efectuează pentru
prețurile ieftine de zi.

Avis!

Am onoare a avisa pe on. public, că
am inaugurat sărbătorește cu concursul
unei muzici locale cafeneaua

„CORONA”

(fostă Grünwald)

pe care am montat-o elegant și pun la
dispoziție Bufette rece și beuturi alese,
precum fol locale și din capitală.

Solicitând binevoitorul concurs

Sunt cu deosebită stimă

Brudermann Jakab

cafegiu.

500

Bijuterii, oroloage, aur călcat

și recușite de argint, seduli de ama-
netare cumpără pentru prețurile cele mai
mari ori le schimbă pentru obiecte noi

DEUTSCH IZIDOR

ciasornicar și giuvaergiu

ARAD, Strada Bisericii
(Palatul minorităților.)

Isvorul cel mai eficient de cumpărare de
bijuterii și oroloage.

Friedmann Lajos

prăvălie de coloniale și delicatose

ARAD, Piața Libertății Nr. 4 (lângă cafeneaua Pölzl)

Am onoare aduce la cunoștința onoratului public că pe piața Li-
bertății (lângă cafeneaua Pölzl), am deschis

o prăvălie de coloniale și delicatose

corespunzătoare cerințelor timpului modern.

Am stabilit în deposit tot felul de cele mai bune coloniale, beuturi din
țeară și streine, ceaiuri, prăjituri pentru ceai (Cafos veritabil) mare asor-
timent cu delicatose, cașuri, mezeluri (și coșeri) ș. a. m.

Când cer protecția onor. public îl asigur despre serviciu punctual și solid.

Cu deosebită stimă

Friedmann Lajos

Arad, Piața Libertății nr. 4 (l. Pölzl).

Comande din provincie
se execută prompt.

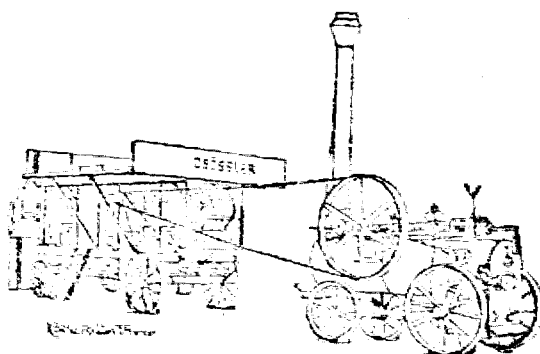
520

Carol Drössler

fabrica ces. reg. de mașini agricole.

Budapesta, VI. Váci körút 59

transportă automobile, locomotive cu vapor, grăpă de vapor,
imblăcece cu vapor, imblăcece de mână și (jărgányos) motoare de
ulei crud, montează mori și tot felul de mașini agricole.

Marfa solidă, pe lângă
condițiunile favorabile de
plată. —

Se trimit cataloage de
preț și cheltueli gratuit.

Se caută agenți.

„CRIȘANA“ institut de credit și economii societate pe acții în Brad.

CONVOCARE.

Membrii societății de economii și credit „Crișana” sunt invitați la :

XIV-a adunare generală ordinară,

care se va ține la 5 eventual la 12 Martie n. a. c., la 2 ore p. m. în localul societății în Brad.

Obiectele:

1. Deschiderea adunării.
2. Constatarea membrilor prezenți.
3. Constatarea împlinirii prescrierilor din §§ 46 și 72 al statutelor.
4. Raportul direcțiunii și al comisiunii de supraveghiere pe 1904.
5. Deciderea asupra conturilor anuale și a distribuirii profitului curat.
6. Alegerea a 3 (trei) membri în direcțiune pe 3 ani.

În lipsa membrilor recerși (cel puțin reprezentanți de 1/2 parte a capitalului social) adunarea, în sensul §-ului 47 al 2., va ține în 12 Martie n. la locul și timpul indicat.

Membrii pot lua parte în persoană sau prin plenipotențiații lor, în sensul §-lui 48 din statute.

Numărul membrilor înscrși cu 31 Decembrie au fost 110 cu 466 părți fundamentale à 100 cor. 46.600.

Brad, la 12 Februarie 1905.

Direcțiunea.

Activa. — Vagyon.

Contul Bilanț. — Mérleg számla.

Pasiva. — Teher.

	Cor.	b.		Cor.	b.
Cassa — Készpénz	794	16	Părți fundamentale — Törzsbetétek	46600	—
Escont — Váltó tárcza	319247	84	Fondul de rezervă — Tartalék alap	91332	88
Obligațiuni — Kötvény kölcsön	340035	53	„ „ „ special — Külön tart alap	3435	22
Imp. hip. — Ielzálog	84079	88	Depuneri — Betétek	678005	84
Realități — Ingatlanok	64093	62	Reescompt — Visszeszámitolás	24000	—
Mobiliar — Felszerelés	1014	01	Dividende neridicate — Fel nem volt osztalék	108	—
după 10 ⁰ / ₀ am. — 10 ⁰ / ₀ leirás után	101	40	Creditori — Hitelezők	4418	85
Depuneri proprii — Saját betétek	42382	89	Int. trans. ant — Átmeneti kamatok	10396	26
Acțiuni — Részvények	2000	—	Profit transpus — Átvitt nyereség	1715	96
Anticipațiuni — Előlegek	1000	—	„ curat — Tiszta nyerettség	12901	28
Diverși debitori — Különféle adósok	11220	76			
	872914	29		872914	29

Debit. — Tartozik.

Contul profit și perdere. — Nyereség és veszteség számla.

Credit. — Követel.

	Cor.	b.		Cor.	b.
Interese de depuneri — Betéti kamatok	35726	31	Interese de escont — Leszámit kamatok	28093	56
„ „ reescont — Visszeszámit „	1410	30	„ „ oblig. — Kötvény „	16129	40
Salare — Fizetések	7414	66	„ „ hip. — Ielzálog „	5851	19
Spese diverse — Különféle költségek	2148	29	Provisiuni — Díjak	8982	76
Contribuțiune — Adó	5877	86	Diverse — Különfélek	5382	81
10 ⁰ / ₀ dare după dep. — 10 ⁰ / ₀ adó betétek után	3572	61	Chirii — Hárber	2965	—
10 ⁰ / ₀ amort. din mob. — 10 ⁰ / ₀ leirás Felszerelésből	101	40	Int. după dep. proprii — Saját betétek utáni kamat	2547	99
Remunerațiune — Iutalék	800	—	Profit transpus	1715	96
Profit transpus — Átvitt nyereség	1715	96			
„ curat — Tiszta „	12901	28			
	14617	24			
	71668	67		71668	67

Brad, 31 Decembrie 1904.

Petru Rimbaș m. p.,
director executiv.

A. Draia m. p.,
casier.

A. Damian m. p.,
contabil.

Vasiliu Damian preș, m. p.

Dr. Pavel Oprîșa v.-preș, m. p.

German János m. p.

Roman Aron m. p.

Direcțiunea. — Az igazgatóság.

Albu Stefan m. p.

Nicolau Bedea m. p.

Nicolau Obédău m. p.

Dionisie Sida m. p.

Ioan Câmpian m. p.

Am examinat contul prezent și l'am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele societății. — Ielen számlát megvizsgáltuk és összehasonlítván azt a szövetkezet könyveivel helyesnek és megegyezőnek találtuk.

Petru Glujor m. p.

Dr. I. Radu m. p.

Vasile Boneu m. p.

Ioan Perlan m. p.

Enea A. Joldea m. p.

„DUNĂREANA“ institut de economii și credit, societate pe acții în Timiș-Cubin.

CONVOCARE.

Domnii acționari ai institutului de economii și credit societate pe acții „Dunăreana“ se invită la a

V-a adunare generală ordinară

ce se va ține în Timiș-Cubin (Temes-Kubin) în 5 Martie 1905 n. la 3 ore d. a. în localul institutului.

Obiectele:

1. Deschiderea adunării generale și constituirea biroului acelaia.
2. Raportul direcțiunii, raportul comitetului de supraveghere și aprobarea bilanțului.
3. Impărțirea profitului curat.
4. Aprobarea regulamentului intern.
5. Fixarea marcelor de prezență pentru membrii direcțiunii.
6. Eventuale propuneri (conf. §. 30 lit. k) din statute).

Direcțiunea.

Domnii acționari, cari doresc a participa la adunarea generală în persoană sau prin plenipotență, sunt poștiți a și depuși acțiunile lor și eventualele documente de plenipotență la cassa institutului cel mult până în preziua adunării generale.

Activa.

Contul Bilanțului.

Pasiva.

	Cor.	b.		Cor.	b.
Cassa	6508	59	Capital de acții emis. I, 300 acții à 100 C. 30000.—		
Capital restant din emisiunea a II-a	28356	02	„ „ „ „ II, 500 „ „ 100 „ 50000.—	80000	
Escompt 191714.72			Depuneri	145554	21
Imprumuturi hipotecare 21269.—			Reescompt 272 acceptate	77810	en
„ cambiale cu acop. hip. 64401.—	277384	72	Deposit de cassă	298	op
Acții	604	—	Dividendă neridicată din anul 1902, 1903 și 1904	365	11.
Cassa de păstrare reg. ung.	1079	90	Competințe de timbru	3	aru
Mobiliar 523.59			Interese transitoare de escompt. 2518.95		ela
10% amortisare 52.35	471	24	„ „ hipotecare 897.64	3416	54
Interese anticipate la reescompt 756.56			Profit net	797	1
„ restante hipotecare 241.20	997	76			
Debitori	17	95			
	315420	18		315420	18

Perdere.

Contul Profit și Perdere.

Profit.

	Cor.	b.		Cor.	b.
Interese de reescompt	2720	50	Diverse, interese și provisiuni	23314	79
Interese la depuneri	7498	53			
Salare	1472	—			
Spese	864	84			
Dare erarială 822.07					
„ comunală 652.29					
„ 10% după inter. depunerilor 749.85	2224	21			
Porto	261	02			
Chirie	250	—			
10% amortisare din mobilier	52	35			
Profit net	7971	34			
	23314	79		23314	79

Timiș-Cubin, la 31 Decembre 1904.

Secoșianu m. p., dir. executiv.

Direcțiunea:

Dimitrie Olariu m. p., contabil.

Secoșianu m. p. R. Bortos m. p. Ioan Raita m. p. Ioan Olariu m. p. Petru Țiruca m. p. Petru Nică m. p.

Censurat și aflat în ordine.

Raportul comitetului de supraveghere:

Onorată adunare generală! Subsemnatul comitet de supraveghere examinând conturile „Bilanț“ și „Perdere și Profit“ și confruntându-le cu registrele principale și auxiliare le-am aflat în consonanță numerică cu acelea și conform legilor și statutei propunem a se aproba dimpreună cu propunerea pentru împărțirea profitului curat. Asemenea confruntând și administrarea în decursul anului propunem a da direcțiunii și comitetului de supraveghere absolutoriu pe anul de gestiune 1904.

T.-Cubin, în 20 Febr. 1905.

VASILIU N. BUNDA m. p. MATEI GEPCEA m. p. T. I. MARCU m. p. L. CACINA m. p. S. BUNDA m. p.